

אור יוסף

פרשת וילך וילך

202

אולה

1 חומרם ז"ל (ב"מ ב"מ) מוטב שיפיל אדם עלומו לכבשן האש ולא יבין פני חבירו, ויש על כבוד האחים מלבישים לפני יעקב ויעקב ויעקב וכל זרע יעקב וסבל שישרר אצלו בצערו מלבישים, ועוד אף כי אחר שגלה לגדולה חשב יוסף בלבו מיוחד מהשעמה ממנו (ה) ויתיעלו עליו לעוקרו מהעולם, וכמו כן חמאל שאמר ז"ל (תנחומא ב"מ) שרע לעוקרו אפי' בימי גדולתו ובה גבראל ופזק, והגם שאמר ז"ל (ב"ר ז"א) שירדו אחיו למרים לעדרו בדמים יקרים ישנה

1 ראיתי לתח לב צענון יוסף חזק לא תש על עבר אצלו כמה שנים, והן אמת בימי עבודתו וכל לומר כי עשה ולא הללה אלה אחר שגלה לגדולה למה לא כהצ הגרה לאצלו להפגי אצלו כי יודע היה יוסף גדול הסגלה חיבת יעקב בו ויתאבל עליו ימים רבים ולמה לא שלח לבשרו, וקבל עוד הקשנה על ימי הרעב שהיו עוברים וצנים מארץ מצרים לארץ כנען ולא תש על אצלו, ועוד ימי החיר לו אחר שבאו אחיו להאריך לו ימי רעה שלא להודיעו חיוב ומיד, והן אמת כי למה שתגלגל צענוניו שגזר הגזר רבים הם שהיו מריצים להיות כן, הא' לשלם ליעקב כ"ב שנים שלא שמש אצלו וכמו כן היה הוא בצער כ"ב שנים, וגם למספר רד"ץ שגזר ה' שיבאו במצרים (ה), וגם לירד יעקב בצבד גדול מה שלא היה כן אם היה יורד קודם ומה פרטים שמשאו, אלא לז' יוסף מריצים לתח עשה לדבר, ונראה כי עשמו של יוסף עשם לשבח והוא כי משה יודחו למרים עד עת לא זכרו יסביר והויתרו מנחת האסורים למלוך אף סופוק צידו להודיע לאצלו, והאפי' שיונה שהיה סופוק צידו חש על נפשו שירדו אחיו בדבר (ה) ולא בושחם וכלימחם ומאזיחם ומסרו עליהם עליו לאכזרו מן העולם לבל הגיע להם בושח מאזיחם וגם אפשר כי יקלס (ה) וימיה כולם, ומלך זה יבקשו לקטנשו מהעולם, לה תש על נפשו שירדו אחיו בדבר וימנע מנה בדמי נפשו, ואחר לאתו ממאסר ונעשה שר וגדול והלכה לה חששה ראשונה חטפ"כ מוטב מהודיע לאצלו, 'והוא ע"ד

הדבר אם יפוחו הם שאז יכיר באחוזתם וזהה זה עברו שמה לא ולא ישנה את אשר עשו לו ויקדשו הם להרגו, הכך רואה כי אם היה מודיע מקודם ליעקב כי הוא חי היו מתארים וצאים ומאזיחם אותו מהעולם, וגם אחר שבאו לפניו בשנת רעב לא ראה לגלות עמו חיוב להם ולא לאצלו כי עודו צסקת מיוחד כחבר (ה) עד שמתחם והאכילים והשקס ונתן להם דמים והראה להם כי הוא עמיהם בלב שלם, גם נגלה הדבר כי מהי ולא יודעו וזהו כי לא שמד הוא להם חיבה, וגם באמצעות כן הוסרה בושח מאזיחם כי יאמרו אלו כי כן גזר הגזר וכמו שפירשתי בפסוק (ח) לא אחס וגו' ולא גילה להם ואטפ"כ הולך ה' לשלוח מלאך להגילו מידם כחמאס ז"ל (תנחומא), ואולי כי הוא יוסף לא ידע בדבר (ה), או אפשר שידע שהגילו מלאך ואין להקשות עליו שהיה לו להודיע לאצלו קודם ולא ימוש אל האחים כי המלאך הגואל אותו עתה יגאלנו ג"כ קודם כי אין סומכין על הכס, ובה אין להאשימו ליוסף על הדבר והגון:

אורה כרך 2

1 And Joseph said to his brothers. "I am Joseph." The moment Joseph disclosed his identity, he ceased to be a ruler over Israel, thus ceding sovereignty to Judah. Providence willed that Joseph would lose and Judah would win.

To understand this drama, we must retrace the story of Jacob. Laban had two daughters, Leah and Rachel. Jacob loved Rachel very much and tells Laban that he is ready to serve seven years for her. Rachel certainly reciprocated Jacob's love. Yet, she acquiesced to the scheme devised by Laban

to substitute Leah. Not only did Rachel not tell Jacob about her father's plan, but she cooperated in the conspiracy, sharing the password with Leah.

How could Rachel participate in this deceit? How could she forego her love for and devotion to Jacob?

11 This narrative involves two attributes of the Holy One: *chesed* and *gevurah*. Leah represented *midas ha'gevurah*, the dignity and majesty of man. Her cooperation with Laban's scheme demonstrates courage and valor. Rachel was the opposite of Leah. She was the tragic heroine who lived for others. She surrendered her rights so others could find the happiness denied to them. Rachel represented *chesed*.

14 Judah was a son of Leah. His personality radiated power, authority, and prestige. Jacob described him as a lion, the warrior who relentlessly pursues his enemies. Consider the firmness and majestic fearlessness Judah exhibited when he argued with Joseph about Benjamin! After all, the viceroy could have done anything to him.

21 Joseph was the son of Rachel. His mission was to sacrifice, to retreat from hard-won positions. He sacrificed many times, but his real sacrifice was the way he treated his brothers when they were at his mercy. Only a son of Rachel could offer friendship and kindness to the same brothers who had caused him so much misery. Joseph personified *chesed*.

28 Who should be the king? The Almighty decided in favor of the son who represented *gevurah*. The king is the trustee and leader of the people; he must display *gevurah* in all respects: the ability to acquire, to defend, to possess, and to protect. A life sacrificed for others, a life of *chesed*, is appropriate for the individual, but the king cannot sacrifice at the expense of the nation.

1

תפילה א' 1

ויגש אליו יהודה וגו' בי אדוני (בד). (יח).

בכל מקום שיש הוספה באה עמה הודאה - ומכאן הקשר בין יוסף ויהודה

איתא במדרש (צ"ל ג, ב), הלא הוא דכתיב (איוב מה, ט) אחד באחד יגשו וגו' רוח לא יבא צניניהם, אחד באחד יגשו זה יהודה ויוסף כו'. ונראה ענין התאמות יוסף ויהודה יחד, להנה אנו מוצאים היות ההודאה לו יתברך היא מדריגה חמישית בקדושה, שכן בברכות שבת למפלת י"ת, דהם ג' זרכות הראשונות וגו' האחרונות כמואר שלהי אין עומדין (זרכות לד), הנה הזרכה החמישית בברכות השבת הוא 'מודים' אנתנו לך (עין שער הכוונות דרושי העמידה דרוש ו), וגם בכתוב (דברי הימים ב' כט, יא) לך ד' הגדולה והגבורה והתפארת והגלגל וההוד, נחשב ההוד בחמישי, והכוונה על ההודיה כנ"ל, והיינו גם כן שההודאה היא מדריגה חמישית בקדושה.

והגדה, הוספה בקדושה יש עמה ענין ההודאה, שעל כן הוספה על ירושלים הוא בלחמי 'תודה' כמואר בש"ס שזעזע (טו). והוא גם כן הענין שהפודה מעשר שני ונטע רבעי והקדש, צריך להוסיף תומש (ויקרא כו, יג לא; מעשר שני פיה מ"ה), דפדיון הקדושה ענינו הודאה גם כן, וכדדרשינן ריש כ"ד מזרכין (בבלי טה, לה) קרא (ויקרא יב, כד) דקודש הלולים לד', עיין שם דדריש תיבת הלולים כמו חילולים, על חילול נטע רבעי, ומנאר שם ברשב"א (ד"ה ה' מצע) לחין כוונת הדרש לשנות המלה מהלולים לחילולים, רק הכוונה לחילולו הוא חילולו ע"ש היטב, הרי דפדיון הקדושה ענינו חילול והודאה לו יתברך, ועל כן צהיות ההודאה מדריגה חמישית, לכן בלשיתגלה ענין החמישי חייבה תורה להוסיף תומש בהפדיון, וההוספה בקדושה יש עמה ענין ההודאה, ולכן הוספה הוא תומש, דענינו מדריגה חמישית בקדושה דהוא ההודאה, ודו"ק היטב.

ועל כן, היות כי יוסף שמו מורה עליו דענינו הוספה, ויהודה ענינו הודאה, כנאמר (לפ"ל כט, לה) הפעם אודה את ד', וכן בבראשית רבה (ע"ה ט) למה תפסה פלך הודאה תתלה, לפיכך יאמר ממנה כל בעלי הודאה, ותשב שם יהודה ודוד ודניאל, על כן זהו ענין התאמותם, כי הוספה וההודאה מתאימים יחד.

וזה גם כן ענין צ' המשיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, היינו משיח בן יוסף - הוספה, ומשיח בן דוד לחמי מיהודה - הודאה, וכן דוד ענינו הודאה וכנ"ל, וכן שמו דוד הוא הודיה, וכמדרש (ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תתקפ"ט) על הפסוק (שיר השירים ד, ד) כמגדל

דוד זוארך, זה המקדש שנחנו צו הודיה למקום, היינו דדריש תיבת דוד מלשון הודיה, ועל כן נקרא המקדש מגדל דוד על היות ענינו ההודיה. והוא לחימא בסוכה (כ"ג), שכשרואה משיח בן דוד למשיח בן יוסף שנהרג, אומר רצונו של עולם איני מבקש ממך אלא חיים כו', והיינו דכשרואה שמישיח בן יוסף נהרג, היינו דיש ציטול אל הוספה, אומר איני מבקש אלא חיים, שכל מה שיומר על החיות הכל הוא הוספה, ודו"ק היטב.

וזהו הכוונה, עדות ציהוסף שמו בלחמי על ארץ מצרים (פסלים פ"א, ו), דפירוש בלחמי וגו' היינו בלחמי מצית האסורים למלוך על ארץ מצרים, וכמו שנאמר (קהלת ד, יד) כי מצית האסורים יא' למלוך, ויוא' מצית האסורים הוא אחד מד' שצריכין להודות (זרכות לד), ועל כן ניתוסף ה' בשמו על שם ההודאה, כי ההודאה ענינו החמישי - ה', ולכן נעשה שמו יוסף, והוא עדות ציהוסף שמו בלחמי וגו', והוא גם כן ענין השם יוסף, והוא התאמות הוספה, והיא הודאה, והוא התאמות הוספה עם ההודאה, ודו"ק א'.

4) ראש תפילה

ועבדים חייבין בתפלה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמה: אלא חיוב מצוה זו כך הוא. שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום ומגיד שבחו של הקב"ה ואחר כך שואל צרכין שהוא צריך להן בבקשה ובתחנון ואחר כך נותן שבח והודיה ליי על הטובה שהשפיע לו כל אחד ואחד כפי כחו.

יש לדעת כי הו' מורה על רוחב ואורך כאשר בצורת הו' קו נמשך ברוחב וקו נמשך באורך והו' רוחב ואורך. וזוהו הדבר הזה על התפשטות השטח לאורך ורוחב, ודבר זה בארנו בכמה מקומות בספר גבורת השם, כי הו' מורה על התפשטות השטח באורך וברוחב שהוא התחלת עולם הזה. ותקנתה שיתבאר בסמוך בענין התפשטות עולם הזה. ותקנתה שהיא בתוך הו' עד שנעשה אות הו' והנקודה שהוא יורד נבדלת מן הו', עד שהיא יש בה שני דברים דלית וגם יורד מורה על התחלת התפשטות הגשמי והיורד מורה שהעולם הזה מקבל מעלה עליונה נבדלת ואין הענין גשמי מכל וכל. ולכן היורד היא בתוך הו' והו' מקבל היורד ואין היורד נוגע, כי אין הדבר שהוא נבדל מעורב עם הגשמי. ולכן היורד הוא נבדל מן הו' ואינו נוגע ולפיכך נברא הענין ביו"ד ופי' זה ברור. ולכן נברא העולם בעשרה מאמרות דיוקא כי אם (לא היה נברא בעשרה מאמרות) היה לו מדריגה פחותה. ועתה שנברא בעשרה מאמרות מורה זה על מדריגה עליונה קדושה שיש לעולם. ועוד חזק כי מה

ה' ה' ה' צ"ק ח"י"ן (כ"ט)

2

HALF OF THE PICTURE

6
Jewish
Wisdom
in
the
Numbers

1 WE HAVE DISCUSSED HOW 5 GATHERS 4 DIVERGENT PARTS AND again binds them into one group — a task entrusted to the soul. This is what marks 5 as an appropriate medium to express a complete state of revelation. Nevertheless, the number 5 is often only “half of the picture.”

6 A highly significant feature of 5 is that it doubles up on itself to form (2 x 5=) 10, which depicts a completely integrated whole.⁵¹ Alternatively, 5 is the result when the complete set of 10 subdivides into 2 equal and opposite counterparts — lining up to make “2 halves of 1 whole.” Illustrations of this find expression in man’s hands and feet, each composed of 5 digits, the 10 Commandments engraved upon 2 Tablets of Stone, and the division of the 10 Plagues into 2 sets of 5.

5: ON THE ONE HAND

16 Each half of 10 represents an all-inclusive unit. The 5 fingers — as separate yet interconnected digits — complete a hand. Together, the coordination of the fingers on man’s hand can effectively accomplish many activities. Yet they are only half of the complete set. Parallel to the 5 fingers of the right hand are the 5 fingers on the left. It is the interaction of the 10 fingers of both hands that enables man to carry out multiple functions. Similarly, the 5 toes on the right foot have their counterpart in the 5 toes on the left. It is through taking them together — using both his feet — that allows man to stand and function in a highly effective manner.

5: TABLET OF STONE

26 The 10 Commandments were engraved upon Shnei Luchos Habris, 2 Tablets of the Covenant. Significantly, they appeared upon 2 stones, not on 1. The division is evenly split into 5 commandments of מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם, laws between man and G-d, on the right Tablet and the 5 commandments of מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ, interpersonal laws, on the left Tablet. Parallels abound illustrating how they precisely correlate to each other.⁵²

36 3 The laws between man and G-d are considered more spiritually elevated or “Heavenly” vis-à-vis the interpersonal laws. These, by contrast, are more “earthly,” as they deal with issues that arise between people. This division into 5 “higher” commandments versus 5 “lower” commandments finds similar expression within the human anatomy: there are 5 essential organs (2 eyes, 2 ears, tongue) in the upper part of the body versus 5 organs (2 hands, 2 feet, male organ) in the lower part.⁵³.....

PARALLEL WORLDS

7
pe

6 1 We earlier noted that Olam Hazeah, This World, was created with the 5th letter of the Hebrew alphabet (hei). Just as 5 is only the halfway point to the completion within the number 10. This World is similarly only “half of the story.” That is because man’s existence cannot be narrowly restricted to the imperfect, temporary life of this natural world. There is the follow-up in the eternity of the hereafter. The world of Olam Hazeah finds its perfect parallel and its full completion in Olam Haba, World to Come, created with the 10th letter of the Hebrew alphabet (vud).⁵⁷ The World to Come is dependent upon

3

what man accomplishes here in This World, which will determine the reward he is destined to inherit.⁵⁸

So the 5th letter of This World is doubled up in the 10th letter of the World to Come. It is the future world that celebrates the full expression of man's true being in This World. And it lies within *Olam Haba* that the 5 parts of man's soul return home from their exile in the physical realm of *Olam Hazeah* to draw ever closer in the spiritual realm of G-d. Then, it will ultimately come to represent the full and complete picture.

(8)
פ

ישועת ה' כהרף עין

מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנדך יוסף

שמני אלקים לאדון לכל מצרים (מ"ה ט')

שמעתי מקשים בשם האדמו"ר מרוז'ין איזו בשורה טובה היא לאביו שמבשרים לו שהוא אדון לכל מצרים איזה חשיבות היא ליעקב שיש ליוסף כבוד מדומה. ומתוך כי המילה שמני, הוא, שם אני אלקים לכל מצרים, יוסף השפיע על תושבי מצרים, שיאמינו שאלקים הוא אדון לכל מצרים, זוהי בשורה טובה ליעקב אבינו, עכ"ל. ולי נראה פשוט בפשטות, איך אנחנו רגילים לומר, קיבלתי מישרה מאיש פלוני, וכ"ש מי שמקבל משרה גבוהה ורמה, כמו ראש הממשלה ודאי יאמר שהמלך מינה אותו להיות ראש ממשלה, אבל יוסף הצדיק לא אמר פרעה מינה אותי לראש ממשלה כי מצא חן בעיניו, אלא אמר שמני אלקים לאדון לכל מצרים, הוא מאמין באמונה שלמה שאלקים נתן לו המשרה הרמה הזאת וזוהי בשורה טובה ושמחה גדולה בשביל יעקב אבינו, אחרי שלש עשרה שנה שעזב את אביו ועברו עליו כל הצרות ומחשיכה יצא לאור גדול, ויוסף נשאר בצדקתו ואמונתו כאילו הוא היה כל הזמן בבית אביו ושום מצב לא יכול להשפיע על יוסף, זוהי שמחה גדולה בשביל יעקב אבינו ע"ה, וזוהי בשורה טובה בשבילו שאין למעלה ממנה, אע"פ שיוסף היה יכול לתלות כל הכבוד ככוחו וגבורתו, כי הם גרמו לו את כל הכבוד, בכל זאת הוא לא תלה בפקחותו, ותיכף כשבא אל פרעה אמר: "בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה" ואחרי הפתרון וגם אחרי שראה שנתקיים הפתרון כמו שאמרו, לא תלה בחכמתו אלא באלקים שהושיבו על כסא זה.

(9)

כ"כ
סוף

א"כ ק"ו כשהקב"ה עשה לנו בזמננו ניסים כ"כ גלויים, שמסר רבים ביד מעטים, מעטים ככמות ובאיכות, מלבד שהם רבים היה להם כ"כ הרבה נשק שענינו לא ראתה אותם, ונתקיים בנו מקרא הכתוב "ישועת ה' כהרף עין" מי פילל שכ"כ מהר ננצח אותם, אפי' אלו שתבעו כל הזמן שאנחנו צריכים להתקיף אותם, ג"כ לא חשבו שהניצחון יהיה כ"כ מהר לצדינו, א"כ ראינו בעינינו שה' איש מלחמה והוא לחם בעדנו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח, כי אפי' מלאך לא היה יכול לגמור המלחמה כ"כ מהר אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו ירד למצרים והכה אותם, ולא רק את הבכורים, ואם בני ישראל יאמינו כזה באמונה שלימה והרחוקים מאמונה יתחילו להאמין במלך מלכי המלכים, אז גם הגויים יאמינו כי ה' נלחם בעדינו, ולא יעזו עוד יותר להלחם אתנו ויתפשרו בעל כרחם אתנו, אבל אם ה"ו אנחנו לא נאמין באמונה שלימה כי ה' נלחם במצרים, אלא נאמר שכוחנו ועוצם יחינו הוא זה, אז גם הערבים לא יאמינו ויחפשו יותר נשק כדי שיהי' יותר חזקים מאתנו וילחמו איתנו ובזכות האמונה נגאלנו ממצרים לפנים, וגם עכשיו נגאל ממצרים בזכות האמונה הברורה במלך מלכי המלכים.

לישיבת "תפארת ירושלים", שבראשות רבי משה פיינשטיין זצ"ל, נכנס יהודי שזכה להתקרב ליהדות, וביקש לראות את גדול הדור בפעם הראשונה בחייו. כשבירר היכן אפשר לראותו, אמרו לו, שיכנס לתפילת שחרית בישיבה. נכנס וראה לפניו בחורים, אברכים, בעלי בתים וקבצנים. בסוף התפילה פנה האורח לאחד המתפללים באמרו, "אולי תאמר לי סוף

(10) סוף

סוף מי הוא כאן רבי משה!?"

האברך החווה בידו לכיוונו של רבי משה, והאורח עצר תחתיו אחוז תדהמה. התברר, שכמה דקות קודם לכן, ניגש אליו רבי משה והושיט לו את ידו, האורח שחשבו למקבץ נדבות, מיהר להוציא חצי צינור ונזיזתו בכף ידו. רבי משה ברוב עדינותו, לקח את הכסף, הודה לאיש והלך, כדי שלא לגרום לו אי נוחות.

(4)

הירידה למצרים

12) ק"ש יוסף
א תכב

פרשת ויגש

11) ע"כ
2817

זול על צוארי בנימין אחיו וכו' ובנימין בכה על צואריו, ופרש"י שעל המקדשות שעתידיים להיות בחלקיהם וליחריב ו. ונבנו נא הא גם באחי כתיב ויבך עליהם ולא פרש"י שעל חורבן וקדשות בכה, אבל במס' ר"ת (דף כ"ח) על מצוות לאר ליהנות נו פירש"י אלא לעול על צואריהם נתנו, וזה הרמו שבכו על עול מצוות הסר בשעת חורבן.

ל כל איש ישראל יש עול בצוארו, שכזאת וכזאת מוכרת הוא לעשות בתורה ומצוות בכל יום, גם מחשבותיו ודיבוריו יהיו ודושה ואפילו בשעה שיש לו מניעות ג"כ מתחוק בשביל העול בצוארו, משא"כ כשבאה עת חורבן שהצרות מתגברות מאוד, וכל רש מישראל נחרב ח"ו או לא רק מה שאין נותנים להם לעשות אינם שים, רק בכלל העול סר מעליהם ח"ו מגדול הצער והשברון, וע"ז בכו ע"ז על צואריהם [חוסר העול] שבשעת החורבן, לכן באחי שלא כתיב נפלו על צואריהם לא פירש רש"י שבכו על החורבן.

ה הרמו גם הלאה ביוסף שנפל על צוארו של יעקב, ויעקב לא נפל על צוארו של יוסף ופרש"י שקרא ק"ש ונודעת הקושיא זפרי כ"ק אא"מ הה"ק וצוק"ל למה דוקא בשעה זו קרא ק"ש, מה לא קרא יוסף ק"ש אז, ולהנ"ל כיון שגם כאן כתיב ויפול צוארו מרמו ג"כ להנ"ל שיוסף בכה על העול שבצוארו, היינו ישראל באים עתה לגלות מצרים, ואיך יקיימו עול המצוות אשר

ב בצוארם, והראה לו יעקב אבינו ק"ש, פשוט במס"ג, וגם כי איתא בספ"ה ק מאוד ושמש שהאיש שאומר בבוקר ק"ש כתיקונה, או עבודתו את ד' שבכל היום עולה כתיקונה.

הוא מתחכם וקורא לו "תפוצה" לומר, לא גלות גם אם לא מולדה, ומתפוצה אין אדם נחפו לברות, בכל אופן לא בהודמנות הראשונה, ו אמנם ידעו בני יעקב שירידת כולם למצרים היתה מכוונת בידי שמים ולא רק ירידתו של יוסף בלבד, אולם העובדה שהם לא הובאו שמה בשלשלאות של ברזל כיוסף, אלא באו לשם בלי שלשלאות ברזל,

השפיעה כבר במדה מסוימת על יחסם למצרים, הם לא נחפזו לברוח משם כמו שנחפזו לברוח משם בני יוסף שהורד למצרים כעבד.

1 ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות. ויסע ישראל וכל אשר לו יבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק. ויאמר אלקים לישראל במראת הלילה ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני, ויאמר אנכי האל אלקי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם. אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך" (בראשית מה, כח -מ, א-ד).

6 אם יעקב אמר "אלכה ואראנו בטרם אמות" והוא גם עשה מעשה "ויסע", למה צריך ה' לשדל אותו במראות הלילה ולומר לו "אל תירא מרדה מצרימה" (ראה רש"י שם מה שאומר בזה) ?

17 יש לומר שאחרי שיעקב ראה את ירידתו למצרים כדבר שהוא עושה מרצונו הטוב, היתה סכנה שבניו ישתקעו הלילה, במצרים לעולמים. כי אם הוא יורד למצרים מרצונו אין מצרים גלות, כביכול. כי גלות פירושה שאדם נלקח אליה בכוח על ידי אחרים, לא שהוא יורד, אלא שאחרים מורידים אותו. ואם מגלות יכול אדם להגאל. כי בגלות אין אף אחד רוצה להיות וכל מי שנמצא בגלות נושא את עינו לגאולה. ומי שנושא את עינו לגאולה, יכול להגאל. הרי במקום שאיננו גלות, אין אדם נגאל. כי אין הוא רואה צורך בכך. במקום שאיננו גלות, יושב אדם מרצונו ואינו רוצה לצאת משם, ומי שאינו רוצה לצאת, איך הוא יצא?

21 סגנון לדבר שיעקב ראה את ירידתו למצרים כדבר שהוא עושה מרצונו הטוב: "ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק". למה לאלוקי אביו יצחק ולא לאלוקי אבי אביו, אברהם? אלא, לאלוקי אביו יצחק, שאמר ליצחק אל תרד מצרימה" (ספורנו שם). כלומר, זבחים אלה צריכים לכפר על החטא שהוא יורד למצרים בנגוד למצוות ה' לאביו יצחק "אל תרד מצרימה" (שם כו, ב).

24 ולכן נראה לו ה' במראות הלילה ואמר לו ליעקב, אל תירא מרדה מצרימה, כלומר, אל תחשוב שאתה יורד למצרים ואתה צריך כפרה על דבר זה. לא, אנכי ארד עמך מצרימה, יבנה זו אנכי הוא המוריד אותך, ומשום שאנכי המוריד ולא אתה היורד, לכן "ואנכי אעלך גם עלה", אין לחשוש לבניך שישתקעו במצרים

31 לעולמים. כי אם אנכי המוריד, הרי מצרים גלות היא ומגלות אדם נגאל, ויוסף ישית ידו על עיניך". אם יש לך ספקות אם ירידה זו אתה יורד או אנכי מוריד, תשים לפני עיניך כל מה שאירע ליוסף ותזכר כי כל זה היה מכוון כדי להוריד אותך למצרים. תשלוטת מהפלאה זו של מאורעות, אינה מקרית, היא מכוונת, אתה יורד רק למראית עין, אולם לאמתו של דבר אנכי הוא המוריד אותך. מעשה יוסף ואחיו בא במקום שלשלאות של ברזל מתוך כבוד לאותו צדיק, אבל כוחו ככוחן של שלשלאות ברזל.

36 ויבס יעקב מבאר שבע וישאו בני ישראל את יעקב אביהם וכו' (שם מה, ה). עד מראות הלילה בבאר שבע, ויסע יעקב, הוא נסע מאליו, ואילו אחרי מראות הלילה בבאר שבע, וישאו בני ישראל את יעקב אביהם", במראות הלילה נודע ליעקב שאין הוא נוסע מאליו, אלא שהוא נישא על ידי בניו. מעשה בניו הוא הוא שמביא אותו לירידה למצרים, ומעשה זה נרקם בידיה הנאמנות של ההשגחה העליונה. עתה אחרי שיעקב יודע ש"נושאים" אותו למצרים ולא שהוא "נוסע", אין סכנת טמיעה במצרים צפויה לבני בניו. מצרים תהיה מעתה בעיניהם גלות ומגלות רוצה כל אחד לצאת.

ומאן נינהו מתים שהחיה יחזקאל? אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו" (סנהדרין צב).

51 למה היו דוקא בני אפרים חפוזים לצאת ממצרים ולא אחד מיתר השבטים? אלא בעיני בני יוסף שאביהם יוסף הורד למצרים בשלשלאות של ברזל כעבד, היתה מצרים גלות בלי כל פקפוקים. לעומת זאת יתר בני השבטים שאבותיהם ירדו למצרים כבני חורדין כדי למצוא שם שפע חמרי, לא היתה ראייתם את מצרים כגלות די בהירה. אדם שאחרים מביאים אותו למקום כלשהו כעבד, נחרת המקום בתודעתו כגלות שיש לברוח ממנה בהודמנות הראשונה. ואילו אדם שהוא בא מיומתו הוא למקום כלשהו כדי למצוא בו רווחה חמרית, גם אם אין המקום בעיניו מולדת, אין הוא בעיניו גם גלות.

5

ג. דָּבַר אַחַר וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו ר' חֲנִינָא בְּרַה
 דְּרַבִּי אֲחָא וְרַבִּי חֲנִינָא חָד אָמַר לְהִתְקִין לוֹ בֵּית דִּירָה וְחָד
 אָמַר לְהִתְקִין לוֹ בֵּית וְעַד שֵׁיהָא מוֹרָה בּוֹ דְּכַרִּי תוֹרָה
 וְשִׁיְהִיּוּ הַשְּׁבָטִים לוֹמְדִים בּוֹ תִּדְעַ לָךְ שֶׁהוּא כֵּן כִּיּוֹן שֶׁהִלֵּךְ
 לוֹ יוֹסֵף מֵאֲצִלוֹ הָיָה יוֹדֵעַ בְּאִיזָה פֶּרֶק פֶּרֶשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁהָיָה
 מְשַׁנֵּה אוֹתוֹ כִּיּוֹן שֶׁבָּאוּ אַחֵי יוֹסֵף אֲצִלוֹ וְאָמְרוּ לוֹ (כראשית
 מה, כו) 'עוֹד יוֹסֵף חַי וְיָפֵג לָבוֹ' נִזְכָּר בְּאִיזָה פֶּרֶק פֶּרֶשׁ
 הִימְנּוּ וְאָמַר בְּלָבוֹ יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁפֶּרֶק עֲגָלָה עָרוּפָה פֶּרֶשׁ
 מִמֶּנִּי יוֹסֵף אָמַר לָהֶם אִם אַתֶּם יוֹדְעִים בְּאִיזָה פֶּרֶק פֶּרֶשׁ
 מִמֶּנִּי אֲנִי מֵאֲמִין לָכֶם אִף יוֹסֵף הָיָה יוֹדֵעַ בְּאִיזָה פֶּרֶק פֶּרֶשׁ
 הִימְנּוּ מָה עָשָׂה יוֹסֵף נִתֵּן לָהֶם עֲגָלוֹת שְׁנָאֲמַר (שם שם, כא)
 'וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פִּרְעֹה' לְלַמֶּדֶךָ שֶׁבְּכָל מְקוֹם
 שֶׁהָיָה יַעֲקֹב יוֹשֵׁב הָיָה עוֹסֵק בְּתוֹרָה פֶּשֶׁם שֶׁהָיָה אָבוֹתָיו
 וְעַד עַכְשָׁיו לֹא נִתְּנָה תוֹרָה וְכָתִיב בְּאַבְרָהָם (שם כו, ה)
 'וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרֵתִי וּמִהִיכָן לָמַד אֲבָרָהָם אֵת הַתּוֹרָה רַבֵּן
 שְׁמַעוֹן אוֹמֵר נַעֲשׂוּ שְׁתֵּי כְּלִיּוֹתַי כְּשֵׁתִי כַּדִּים שֶׁל מַיִם
 וְהָיוּ נוֹבְעוֹת תוֹרָה וּמִיָּנִין שֶׁבֵּן הוּא שְׁנָאֲמַר (תהלים טו, ז)
 אִף לֵילוֹת יִסְרוּנִי וְגוֹ' רַבִּי לִוִּי אָמַר מֵעַצְמוֹ לָמַד תוֹרָה
 שְׁנָאֲמַר (משלי יד, יד) 'מִדְּרָכָיו יִשְׁבַּע סוּג לֵב וּמַעְלִיו אִישׁ
 יוֹב' ר' יוֹנָתָן שׂוֹר הַבִּירָה אָמַר אֶפְלוּ עָרוּבֵי תַבְּשִׁילִין הָיָה
 שֶׁבְּרָהֶם יוֹדֵעַ שְׁנָאֲמַר (כראשית כו, ה) 'עַקֵּב אֲשֶׁר שָׁמַע
 אֲבָרָהָם וְגוֹ' וְכֵן פֶּמָה שְׁנַיִם הַפִּיר אֲבָרָהֶם אֵת בּוֹרְאוֹ בֵּן
 אֶרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה הַפִּיר אֵת בּוֹרְאוֹ רִישׁ לְקִישׁ אָמַר בֵּן
 שְׁלֹשׁ שָׁנַיִם דְּכָתִיב 'עַקֵּב' מִנֵּן 'עַקֵּב' וְאַבְרָהָם חִיָּה מֵאָה
 שְׁבַעִים וְחָמֵשׁ שָׁנַיִם נִמְצְאָתָ לָמַד שֶׁבֵּן שְׁלֹשׁ שָׁנַיִם הַפִּיר
 אֵת בּוֹרְאוֹ וְהָיָה מְשַׁמֵּר דְּקִדּוּקֵי תוֹרָה וְהָיָה מְלַמֵּד אֵת בְּנָיו
 שְׁנָאֲמַר (שם יח, יט) 'כִּי יִדְעֵתִי וְגוֹ' אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא אֲתָה לְמַדָּת בְּנֵיךָ תוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה אָבָל בְּעוֹלָם הַבָּא
 אֲנִי בְּכַבּוּדִי מְלַמֵּד לָכֶם אֵת הַתּוֹרָה שְׁנָאֲמַר (ישעיה נד, ג)
 'יָכֹל בְּנֵיךָ לְמוֹרֵי הַיָּם'.

(13)
 31
 יב

6

2

26

אמונה מתוך הבריאה

(14)

היריעה שכח האמונה מושרש באדם, נותנת מקום להבין את דברי
 תנ"ך ודברי רבנו? "ומהיכן למד אברהם את התורה? רבי לוי אמר מעצמו
 למד תורה". כיצד יכל ללמוד תורה מעצמו? נראה לכאור את הענין
 הלהלן: לאמיתו של דבר אנו נמצאים בעולם שכולו קודש ורוחני, רק
 יאמנימיותו מכוסה מעינינו. מי שחי את האמונה בעומק נפשו, הוא
 מתחבר לתוכן הפנימי של העולם, ורואה בכל פרט בבריאה גילוי של
 אלוקות. מתוך מבט זה נהפכת השקפתו על העולם מתפיסה גשמית
 לחיפוש רוחנית. מעתה נפתח לנו פתח להבין את המאמר הנ"ל. מתוך
 האמונות בבריאה הגיע אברהם אבינו להכיר את בוראו כהכרה ברורה⁴ –
 הן התחבר לעומק של העולם הרוחני והקדוש. דרך מבט זה השיג את
 תורת המצוות בלי שהצטווה עליהן במפורש.

6

11

6

נציע דרך התבוננות כבריאה, שדרכה הגיע אברהם אבינו להכרה
 ויוצאותן של תרי"ג המצוות בעבודתו. כשאדם חושב על הבריאה כעולמו
 של הקב"ה, מגיע להבנה בקירבה העצומה שבין הכורא לעולם ולאדם
 אשר בתוכו, עד שמצטייר בליבו כאילו הוא עומד בבית המקדש. הכרה
 זו על הימצאו בקירבה כזאת אל הכורא, משנה אצלו את תפיסת החיים
 ונורגיש דחף פנימי להמשיך ולחזק את הקירבה. מתוך תחושה זו הוא
 מוחיל לחפש מעשים שאמורים לשמור או לחזק את הקשר. כך הוא מגיע

15
 oe

לעשיית סימן על בגדיו וציציתן ובכניסה לבית ומזוזהו, וקובע יום בשבוע
 לחשוב ולהתכונן על המציאות האמיתית [שבת]. הוא חושב הלאה על זה
 הדרך עד "מעצמו" מתבררים לו התרי"ג מצוות, והקשר עם כוראו הולך

11 ימתחוק.

(16) (17) (18)

קצא

נכפל במחשבות סיי קצא. — הובאה בבני ארץ סיי ד ה.ב ו.א. וסוף
 סיי 1

**שאלת עוד למה תקנו ברכת על נטילת ידים
 בשחרית, שברכה זו לא נתקנה אלא על
 הפת בשעת סעודה.**

תשובה איברא כך נהגו בכל מקום לברך בשחר על
 נטילת ידים ומקפידים בה בכל תנאי הנטילה
 מכשעת סעודה. ואני לא מצאתי בשום מקום דבר מבורר
 שיצטרך אדם ליטול ידיו שחרית בכלי. דאי משום שיבתא
 [ויקרא עז. ב] וכת מלך [שבת קט. א], די ברחיצה. ואי משום
 תפילה וקריית שמע, די ברחיצה או בנקיין עפר וצדורות.
 ולדאמרינן [ברכות טו. א] מידי ארחץ במים כתיב בנקיין
 כתיב [תהלים כו. ה] בכל דבר דמנקה. וגרסינן בברכות
 [סס] רב חסדא לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא.
אלא שיש לי קצת דמדומי ראייה לחיוב הנטילה בכלי
 בשחר, ממה שאמרו בפרק כל הבשר [תולין קו.
 ב] אמר רב נוטל ידיו שחרית ומתנה עליו כל היום. כלומר
 מתנה שתעלה אותה נטילה אפילו לסעודה. ואילו לאכילה

נטילה בכלי בעיא. ומדקאמר נוטל ידיו שחרית לכאורה
 משמע דהכי קאמר באותה נטילה שנוטל אדם ידיו שחרית
 יכול להתנות שתעלה לו כל היום ואפילו לאכילה. ועוד
 אמרו בפרק היה קורא [יד. ב] אמר רבי יוחנן הנוטל ידיו
 ומניח תפילין וקורא קריית שמע זו היא קבלת מלכות
 שמים שלימה. מדקאמר נוטל ידיו ולא קאמר רוחץ ידיו
 כמו שאמרו [שבת כה. ב] כערב [שבת] רוחץ פניו ידיו
 ורגליו. משמע לכאורה שצריך בשחר ליטול ידיו בכלי.
ואם תשאל מאי שנא תפילת השחר מתפילת מנחה
 וערבית. מש לומר לפי שרשחר אנו ועשים כבריה
 חדשה דכתיב [איכה ג. טג] חדשים לבקרים רבה אמונתך
 וכמו שבא להם זיל במדרש [איכ"ו ג. ח]. וצריכין אנו
 לתודות לו יתברך על שבראנו לכבודו לשרתו. ולברך
 בשמו. ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן ברכות שאנו
 מברכין בכל בוקר ובוקר. ולפיכך אנו צריכין להתקדש
 בקדושתו וליטול ידיו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן
 הצפור קודם עבודתו. ומשכשך ידיו בתוך הכלי בין בשחר
 בין בשעת אכילה שפיר דמי. מדאמרינן בכיור [שמה ל.
 יט] ורחצו אהרן ובניו ממנו, ולא בתוכו [זבחים כא. א].
 שמע מינה הכא הוא דכתיב ממנו הא בעלמא אפילו
 בתוכו שפיר דמי. וכן נמי להטביל ידיו בנהר שפיר דמי.
 וכאן וכאן מברך על נטילת ידים וכמו שכתבתי למעלה
 [סי קצא].

(7)